

REVISTA QUINCENAL DE CRENTES GALEGOS

IRIMIA

O maior de vós sexa o máis pequeno

ANO XXXI • Nº 826 - Do 14 ao 27 de febreiro de 2011

50 anos con Balbino

A foto que fala

A política lingüística da Xunta ou o verdadeiro significado do trilingüismo: de cada tres palabras, unha falta.

O trasno Todo pola pasta

Daniel López

Debe ser un tema de desmoralización colectiva. Alguén - quen?-, nada inocente, tirounos a inocencia; convenceunos de que o ben -a honestidade- non existe. Puxeron a funcionar o gran ventilador. E o fedor foino invadindo todo. E os Berlusconi, os Correos e os Gürtels, a farándula das privadas, a dereitona mediática, está entusiasmada con ese cheiro invasor, ese que penetra nas consciencias adurmiñadas, convencéndonos de que todos son coma eles, de que todos e todas somos coma eles.

A teoría de fondo non é precisamente sofisticada. Máis ben simple, como un programa lixo de pola tarde: “todo se fai por interese, pola pasta”. De nada vale que a realidade real de cada día nos dea conta de que o normal é xustamente o contrario: a xenerosidade; de que o mundo se sostén pola confianza mutua; de que o espírito de recreación, de rebeldía, de dignidade, están vivos. E de que o compromiso gratuito polas causas xustas non está tan xubilado como o pintan.

Tanta propaganda da merda -dispensando-, ten que ser interesada. E temos que andar vixiantes co andazo. Porque a cousa vai calando. No fondo o Correa, o do Gürtel, vai parecer o modelo a seguir. El, o supremo, que seica ten vintecinco fincas, trinta casas,

vintedous coches, dezaioito garaxes e dous barcos. El, que supostamente, a cambio de contratos públicos para as empresas da trama, financiaba ao Partido Popular -e algo quedaba polo camiño, para financiar a escudaría.

Lembro cando a operación malaia, a da corrupción en Marbella, que na radio preguntaban a xente nova pola rúa, pola súa opinión. Resultaba impresionante: practicamente todos poñían o acento no torpes que foran os perpetradores, con frases como “non o fixeron ben, tiñan que ser máis discretos”. Ningún fixo unha condena ética nin política do tema, senón, vaiche boa!, só unha condena “táctica”.

A cousa vai calando e a xente chega a pensar que necesita ser gobernada daquela maneira, porque xa que todos son iguais, que gobernen os de sempre, que xa son como da casa. Agora na costa da morte hai un xuíz que fai unha operación anticorrupción e imputa a tres alcaldes e un par de empresarios. Un xuíz cando fai tal, é porque ten que facelo, porque ten indicios sobradamente razoables, porque todo indica que hai matute. E un abráiase da “reacción popular”, tanto agarimo espontáneo, tanto apoio, tanto seareiro duns imputados por corrupción!

Raios, iso si que é sentir a camiseta!

Editorial Reformar os reformadores

A situación económica é pésima e dá a sensación de que, desde que empezou, os gobernos están máis ocupados en disfrazala que en arranxala. Un batallón de reformas en marcha para endereitar o errático rumbo que levamos. Primeiro, foi unha reforma laboral que non serviu para nada, agora tocan as reformas de pensións e de caixas.

A reforma de pensións obrigáranos aos cidadáns a traballar máis e a cambio, cobrar menos. Debido a que as pensións de cada mes pagámolas co que cotizan os traballadores ese mes, e a que vivimos cada vez máis anos, disque o sistema podería colapsarse se segue sendo tan *xeneroso*. Chegaría un momento no que os traballadores non poderían manter as pensións contributivas de tantos xubilados. Mágoa que non teñamos acceso a esas previsións que nos levan alertando desde a época na que Solchaga era ministro de Economía, e que nunca se cumpriron ata agora. Por saber, non sabemos nin cal está sendo o balance deste catastrófico ano no que só uns dezasete millóns de traballadores (hai máis de catro millóns de parados) pagan as pensións dos xubilados. Hai déficit? A canto ascende? Onde poñer o acento, no exceso de pensionistas ou o de

parados? É certo que o número de pensionistas ten previsto seguir crescendo, pero haberá un tope, e tampouco sería malo sabelo.

A crise das caixas é resultado da *ousa-*

de susto en susto seguimos descubrindo que nos falta a información clave

día desa xeración de directivos que comandaron a banca galega e que, ninguneando aos directores de cada oficina (os que de verdade coñecen a solvencia dos clientes), foron sumándose ao *boom* inmobiliario que creou a situación na que agora nos encontramos. Caixas de aforros que forzadas a mostrarse en traxe rexional do paraíso (que diría o benquerido Pepe Chao) descóbrennos que os seus resultados tiñan moito de silicona financeira. En setembro, haberá que poñer 20.000 millóns de euros públicos, en cálculos da ministra Salgado. Definitivamente: non é a obra social a que acaba coas caixas de aforro senón a cobiza e o pelotazo das múltiples fadas. Deprimente.

De susto en susto seguimos descubrindo que nos falta esa información, tan necesaria, para saber se de verdade é correcto o que nos propoñen, ou se é unha volta de rosca máis dos que queren seguir chupando cámara. Somos unha sociedade que quere axudar a saír da crise, non aplaudir discursos desde a tribuna. Se algo demostrou esta crise é a falta de datos que nos trasladan aos cidadáns e o exceso de ruído que producen cuns discursos que só funcionan cos incondicionais.

Rumores de esperanza

Xan Guillén

Hai días nos que ver a prensa, escoitar a radio, ver a televisión é un exercicio de masoquismo ilustrado. Sempre as mesmas noticias. Sempre as mesmas perspectivas. Sempre os mesmos protagonistas. Sempre os mesmos actores. Sempre os mesmos silencios. De tódolos xeitos segues a escoitar as mesmas radios, os mesmos xornais, as mesmas televisións...

Que facer neses casos de fastío? Existe a posibilidade de ir vivir a unha cova perdida nun monte pero dáste de conta que non tes vocación de eremita polo cal esa opción non vai contigo. Existe a posibilidade de mergullarte en internet pero acaba sendo máis do mesmo. Ou se cadra non.

Se cadra caes nunha páxina tan rica como a que acabo de atopar.

Trátase da páxina “periodismo humano”. Unha páxina con información que non atopas en ningún sitio e que de verdade dá unha visión das outras cousas que pasan no mundo. Con seccións diferentes como poden ser: Muller, economía, culturas, migración... e con outras perspectivas do mundo. Ademais está feito por profesionais xornalistas dos que abraia o seu bo curriculum. É ben certo que non é unha páxina que dea boas noticias. O mundo está mal. Pero alegra saber que o centro destas noticias está nos dereitos humanos e non nos insulsos debates dos nosos políticos. Longa vida a esta páxina e aos seus lectores.

periodismohumano.com
información que si importa

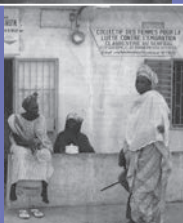
1

3

2

4

A peneira

1

A mocidade ten sede de liberdade, cansa das **DITADURAS** árabes apoiadas por EEUU, Israel e a UE. Sofren estados policiais, que non os deixan ser eles mesmos, vítimas dunhas elites feudais, que espolian os recursos, sen deixalos colaborar no destino do seu pobo. Na foto, El Baradei no Cairo.

2

O Foro Social, acreditou como a Asociación de Nais e Viúvas dos **CAIUCOS**, convence algúns para non se ir. Buscan traballo e escola para orfos no porto de Dakar, Thiaroye, a onde moitos non retornan. Senegal, no posto 153 na cola da miseria, ten un 48% de paro. Na Coruña voluntarios universitarios de Aseser-Taranga, asesóranos aquí.

3

A lonxa de **RIBEIRA** non pecha nunca. Todos poñen proa alí, 250 vendedores e compradores por día, mercé á abundancia de produtos e mercado. O porto conta coa frota de arrastre máis grande: 400 empregos directos e 3000 indirectos. Agora vai á deriva por mor do recorte imposto pola UE, que afecta ao 93% do lirio, 15 días de marea.

4

A Xuntanza de Concellos **SOSTIBLES**, en Cospeito, fala dos residuos: 479,8 Kg. por cidadán/ano: 14 Kg. papel, 13,55 vidro, 65,5 envases. Cada 6 meses deposítanse nos colectores latas de aluminio abondo para construír todos os avións das liñas do Estado. En 5 anos depositáronse máis de 100.000 toneladas de envases que poden reciclarse.

5

6

7

8

Alfonso Blanco Torrado

5

Denunciamos a crueldade dos que torturan e matan os **CABALOS**. Cando principian as rapas, a de Sabucedo, a máis antiga, e chega o verán, agradecemos aos 20/22.000 que andan ceibos, que limpasen o monte. Tamén producen 5000 poldros para carne. Cómpre regular a súa pervivencia para evitar os estragos.

6

Somos os primeiros con máis **PARO** no Estado. Aos 5 meses da reforma laboral, un fracaso, o 92% dos contratos son eventuais. 40.000 galegos levan 2 anos ou máis sen traballo (un 20.5% dos parados) e o 35% sen prestacións. No 2010 destruíronse 5200 empregos autónomos. Dende o 2008 pecharon 4500 empresas.

7

O “**Día da lingua**”, lembramos a eslovaca Pesselova, primeira en investigar a desfeita do galego por parte Xunta nun país co 88% de falantes de esloveno. Tamén con inmigración (2% serbia, 1,81% croata, 1,10% bosnia), para nacionalizarse. Teñen recoñecidas as minorías húngara e friul na administración, ensino, etc. Na foto, Susana Barciela, de Lugo, na capital.

8

Os **GRELOS** conviven con nós dende o neolítico. Hai 420 produtores de Lugo en 300 hectáreas, seguidos de Santiago, Ordes... Os científicos estudan as propiedades, para previr males cardiovasculares, cancro, colesterol, etc. e atallar o avellentamento celular. Analizan 525 variedades “brásicas”: nabo, nabiza e grelo, a verza, repolo, etc.

- ✿ 27891 CERVO (Lugo)
Teléf.: 982 - 55 78 41 - Fax 982 - 55 78 04
e-mail: sargadelos@sargadelos.com
 - ✿ O CASTRO DE SAMOEDO
15168 Sada (A Coruña)
Teléf.: 981 - 62 09 37/62 02 00
Fax: 981 - 62 38 04
e-mail: ocastro@sargadelos.com
 - ✿ Rúa Nova, 16
15705 SANTIAGO DE COMPOSTELA
Teléf.: 981 - 58 19 05 - Fax 981 - 58 58 88
e-mail: galeriasantiago@sargadelos.com
 - ✿ Real,56
15003 A CORUÑA
Teléf.: 981 - 22 26 04 - Fax 981 - 22 26 04
e-mail: galeriacoruna@sargadelos.com
 - ✿ Provença, 274 - 276
08008 BARCELONA
Teléf.: 93 - 215 03 68 - Fax 93 - 215 01 79
e-mail: galeriabarcelona@sargadelos.com
 - ✿ Zurbano, 46
28010 MADRID
Teléf.: 91 - 310 48 30 - Fax 91 - 310 48 30
e-mail: galeriamadrid@sargadelos.com
-
-
- ✿ Habana, 12
32003 OURENSE
Teléf.: 988 - 37 09 26 - Fax 988 - 37 09 28
 - ✿ Rubalcava, 30 - 32
15402 FERROL
Teléf.: 981 - 35 37 14 - Fax 981 - 35 37 16
e-mail: ferrol@sargadelos.com
 - ✿ Pza. Sto. Domingo
27001 LUGO
Teléf.: 982 - 22 78 04 - Fax 982 - 24 49 13
e-mail: sargadeloslugo@terra.es
 - ✿ Urzáiz, 17
36201 VIGO
Teléf.: 986 - 22 00 50 - Fax 986 - 22 04 74
e-mail: info@galeriasargadelos.com
 - ✿ Oliva, 24
36001 PONTEVEDRA
Teléf.: 986 - 85 25 84 - Fax 986 - 85 79 18
 - ✿ Pza. de España, 2
27400 MONFORTE DE LEMOS
Teléf.: 982 - 40 26 57 - Fax 982 - 41 60 33
curgal@curgal.com
 - ✿ Conde de Fenosa, 38
32300 O BARCO DE VALDEORRAS
Teléf.: 988 - 32 05 86
 - ✿ Rúa Castelao, 52
36980 O GROVE
Teléf.: 986 - 73 09 68 - Fax 986 - 73 23 34
espiroide@yahoo.com
 - ✿ Calvo Sotelo, 8
36680 A ESTRADA
Teléf.: 986 - 57 52 46 - Fax 986 - 57 02 94
sargadelos@aestrada.com

Internacional

Moisés Lozano Paz

Protestas populares no Magreb

Unha ampla revolta da mocidade sacode o Magreb desde hai varias semanas. Os manifestantes sosteñen en todas as partes as mesmas reivindicacións: queren traballo, aloxamentos, oportunidades de mobilidade social que se correspondan coas súas cualificacións, á vez que a liberdade de poder expresarse sobre a situación nos seus propios países. Estas aspiracións maniféstanse con actos violentos porque xustamente estes mozos non teñen dereito a facelo democraticamente. O que está na orixe da violencia é, pois, a falta de democracia e do seu valor máis fundamental: a liberdade.

Unha mocidade sen saída

Como sinala Sami Nair os réximes dominantes nos países, como Tunisia, Exipto e outros apoiáronse, desde hai máis de 25 anos, nas clases medias que se formaron desde mediados dos anos oitenta do século XX. Pero a gran maioría das xeracións nadas nos anos noventa áchase agora na imposibilidade de acceder ao mercado de traballo e, xa que logo, a unha mínima integración socio-profesional. A economía destes países, tradicionalmente dividida entre un sector máis ou menos legal (no que a corrupción, o enchufismo e o nepotismo son maioritarios á beira dunha delgada rede de legalidade administrativa) e un vasto campo de marxinalidade onde as clases pobres e populares

van tirando grazas a actividades xeralmente informais, ou regulares pero moi mal remuneradas, fíxose agora insupportable e parece ata máis perigosa que a morte á que uns mozos poden exporse, esnaquizando todo o que teñen diante e ao redor seu. As reivindicacións sostidas por estes mozos encolerizados están totalmente laicizadas: queren dereitos sociais, civís e políticos para asegurarse eles mesmos a súa vida aquí abaixo.

O islamismo xa non se presenta como unha solución, posto que non logrou cambiar a situación nestes últimos 20 anos. É máis, moitos mozos, concretamente en Alxeria, quécianse de que están atrapados entre dous sistemas, en efecto, antagónicos pero de feito cómplices: o do poder e o igualmente pechado e corrompido da contrasociedade islamita. A súa principal reivindicación é clara: democracia e liberdade de expresión.

Tunisia e Exipto

Unha vez máis quedou acreditado en Tunisia, en Exipto, e noutros países da zona que as cousas só cambian cando a xente se mobiliza. Unhas ve-

Moitos mozos
séntense atrapados
entre o poder
corrompido e a
contrasociedade
islamita.

ces a través das urnas, outras da rúa e cando se exerceu sobre ela violencia sen saída, coas armas.

Como sinala Nicolás Sartorius ante este importantísimo movemento que se estende desde Tunisia a Exipto e Iemen, e que quizá acabe afectando a Marrocos, Alxeria ou Libia, a reacción de Occidente e, en particular, europea foi lamentable. Durante décadas, as corruptas semiditaduras de quenda foron as nosas máis fieis aliadas, ás que os Gobernos democráticos consentiron e apoiaron ata o punto de facelas,

A reacción de Occidente e, en particular, europea foi lamentable.

en ocasións, socias preferentes, en aras dun pragmatismo ou "realismo político" mal entendido, que pode acabar tendo consecuencias indesexadas.

A estabilidade do Magreb debe ser un obxectivo central da política da

UE e, en especial, de países como España ou Francia. Desde calquera punto de vista, económico, migratorio, cultural e da seguridade, teñen unha importancia primordial. A verdadeira e desexada estabilidade garante a democracia, o progreso económico e a cohesión social. A violación dos dereitos humanos, a censura, a represión, a pobreza, o enriquecemento ilícito só conducen á fartura de miserias e a alimentar as tendencias e ideoloxías que se pretenden combater.

O caso de Tunisia é exemplar, o ditador caído intentou vender a idea de que o radicalismo islámico estaba detrás da rebelión. Nada máis falso. A xente quere liberdade e democracia de verdade. E séguese mobilizando para que a Ben Ali non o sucedan os seus ministros. É unha revolución democrática e laica.

Como indica Nicolás Sartorius, pensando no futuro, a UE defendería mellor os seus intereses apoiando estes movementos democráticos e non aparecendo como cómplices

dun pasado nefasto. Ou é que imos declinar das nosas responsabilidades en aras dun romo pragmatismo? Sería triste e proba de incomprensible cegueira.

A verdadeira estabilidade garante coa democracia, o progreso económico e a cohesión social.

O CARRABO UXO por XOSÉ LOIS

Crónica Festa do Lume 2011, a nosa pequena candeloria

Redacción

A Candeloria, xa o nome o di, non se pode celebrar sen candeas.

A asociación Irimia celebra, como debe ser en calquera asociación, unha asemblea anual. Hai anos que decidimos que xuntarnos para unha asemblea típica, con rendición de contas, balance de actividades e elección de directiva estaba ben, pero que se nos quedaba algo curto e algo pobre. Por iso inventamos -inventou Pepe Chao, o noso soñador de inventos bonitos- a festa do Lume. Celebrámola arredor da festa tradicional da Candeloria e facémola coincidir coa asemblea. Ademais, facemos pousada, xantar compartido e unha xornada de reflexión, debate e festiña.

En 2010 non houbo ningún ingreso por subvención da Xunta de Galicia

Asemblea: novo lugar para unha nova xeira

Houbo novidades, xa que despois de moitos anos de marabillosa acollida polas monxas de Galegos, nesta edición houbo que cambiar de escenario e agradecemos a acollida da casa dos salesianos de Belvís, en Santiago. Pasamos dun pazo rural a unha casa grande no alto de Compostela, con boas vistas e moito sabor a camiño xacobeo.

Ás dez e pico, como deber ser por cortesía e estatutos, comezamos a asemblea xeral ordinaria da Asociación. Pepe Barca, o tesoreiro, presentou as contas, coa precisión e a claridade á que nos ten afeitados. Os ingresos do exercicio 2010 sumaron 37.991,25€, sendo a principal fonte de ingresos, con moita diferenza, as cotas, doazóns de socios e subscricións, que pasan dos 21.000€. Este ano só se contou cunha pequena subvención da Deputación da Coruña (2.891€, aínda pendentes de cobro) e non houbo

ningún ingreso por subvención da Xunta de Galicia. A publicidade na revista xerou 3.328€ e na Romaxe recadáronse por varias vías 10.888,7€.

Os gastos totais foron de 34.721€. A revista levou 20.431€, os gastos de xestión da asociación ascenderon a 3.056€ e a Romaxe saldouse o pasado ano cun pequeno déficit, pois supuxo un desembolso de 11.233€. En resúmen, as contas que o resultado contable de 2010 foi de 3.270,19€.

Revisouse a marcha das seccións. Constatouse que a revista funciona mellor grazas ao impulso das reunións mantidas en 2010, á planificación, á nova rede de colaboradores, á anticipación, ao papel de persoas como Anuncio Maroño, que aceptou coordinar as colaboracións e entrevistas externas. E grazas á gratuidade e xenerosidade de todos os colaboradores e colaboradoras e da mesa de redacción.

A Romaxe de Monterroso recibiu unha moi boa valoración, tanto pola xente da zona, como dos asistentes de sempre. Xa está en marcha a romaxe de Arousa, no monte Xiabre cun grupo de animadores da zona. O lema será: “que ten o mar de Arousa, meu ben;” un versinho de Lueiro Rei:

¿Qué ten o mar da Arousa
meu ben?

Antre os Mesos e máis Rúa,
con noite pecha ou con lúa,
en calquera das mareas,
hai un runxir de cadeas.

Aló enriba na Curota
hai sempre unha néboa morta.
Eiquí en baixo o pé da amura,
xa non hai máis que tristura.

M. Lueiro Rey, *Escolma ferida*, 1977

A directiva actual vai continuar co seu labor un ano máis.

Por último, renovouse a directiva que segue coa mesma composición un ano máis, presidida por Lois Ferradás, con Concha Sánchez como secretaria

Pepe Chao, o grande argalleiro

Este ano 2011 – e xa vai aló ben tempo desde que a asociación nace arredor da primeira Romaxe no ano 1978- a Asociación Irímia propuxo facer balance arredor da persoa, do pensar e do crear de Pepe Chao.

Aínda que Pepe e Sari Quiñones non puideron estar fisicamente, na mesa redonda que celebramos estiveron máis presentes ca nunca.

Xaquín Campo Freire fixo memoria dos tempos de Ferrol, da chegada de Pepe a Santa Mariña, das casas sindicais, da casa e a parroquia abertas para todos e todas. Tamén daquel momento único de fervenza, previo á transición política, no que aquel grupo de curas se identifica co movemento obreiro e rompe prexuízos e prácticas nacional-católicas. Un grupo feito de persoas irrepitíbles, non só Chao, tamén Cuco Ruíz de Cortázar -que chegaría a morrer das secuelas dunha malleira dos guerrilleiros de Cristo Rei-, ou Anxo Ferreiro Currás -que mandou unha preciosa carta desde Madrid para esta homenaxe a Pepe-, Pepe Couce e outros. Lembrouse nesa mesma época o conflito co conglomerado eclesial-militar a raíz da festa do Corpus, cando eses mesmo curas opuxéronse a aquela cerimonia da confusión, a aquel secuestro pola Armada do “Corpus Cristi”. E como non, fíxose memoria da represión e da cadea.

Lembrábanos por carta Antón Gómez Vilasó: “Lémbrome especialmente de V coloquio, en Maio de 1969, en pleno estado de excepción, onde os coloquios ábreanse e pasan a ser unha xuntanza de cegos e leigos e lémbrome especialmente porque coincide nun tempo do gran

padecemento que para ti supuxo a persecución política da policía franquista. Expreseiche daquela a miña solidariedade que aínda hoxe continúa viva”. Tamén Raña, mandou un precioso escrito.

Carmela Capeáns recordou ao Pepe de Sari, xa nos oitenta, tratando xunto a ela de converter a Irímia nunha asociación madura e organizada, sen perder capacidade de soñar e de crear. Foi daquela precisamente cando máis vida se foi creando: a festa do lume, arredor da Candeloria; a festa do vento, arredor de Pentecoste; os sábados bíblicos de Bastabales; as irimianzas... e outros proxectos que foron quedando no camiño, como a casa de espiritualidade galega e as comunidades por comarcas. Carmela brindou pola capacidade de escoita de Pepe Chao e polo papel indispen-

sable de Sara Quiñones, a súa compañeira na vida.

Andrés Torres Queiruga, fixo unha breve semblanza da forza intelectual e creativa de Pepe. Recoñeceu a súa gran admiración pola capacidade de Chao de expresar en linguaxe actual, viva e significativa, pensamentos, ideas e reflexións teolóxicas que o mesmo Andrés recoñece que son difíciles de divulgar e transmitir. Queiruga insistiu no mérito do xornalismo teolóxico de Pepe, precisamente, aclarando todo malentendido, porque era de gran nivel teolóxico. Agradeceu, celebrou e lembrou a conversión ao galego de Pepe Chao, - o escritor galego con máis páxinas editadas- quen proviña precisamente duns ámbitos nos que aínda non se valoraba a inculturación; conversión na que Paco de Aguiño tivo algo que ver.

Moderada por Daniel López, a mesa abordou a figura de Pepe Chao.

Bernardo García Cendán, non sen demora, pero con solvencia e humor, incorporouse á mesa máis tarde, e fíxonos sorrir cun improvisado anecdotario no que non só estaban presentes don José, o profesor de francés do seminario, senón o bispo Argalla, un tal Rouco de Vilalba que só en segredo soñaba co que ao remate logrou, e xente entrañable e prematuramente malograda como Cillero.

Lembrouse o conflito cos militares de Ferrol a raíz da festa do Corpus

A mesa compartida, o Pan e a Palabra

Aproveitamos o sol do mediodía para xantar fóra do recinto, en mesas grandes, compartindo o que cada quen levaba e parolando do que imos argallando de ano en ano.

Á tarde fixemos unha celebración sinxela da eucaristía, arredor do símbolo da luz, con tódolos cánones canónicos imaxinables e co máis importante: a voz do profeta Isaías, o sermón do monte, o rito da paz, e o agradecemento ao Deus que é Vida, Pai, Fonte, Nai, Lume, Promesa, Misterio.

Ben, non eramos moitos, nin os máis mozos, nin os máis influíntes, pero fixemos memoria agradecida de Xesús o profeta de Galilea que nos amosou a ese “Deus distinto”, de amor e profecía. E concluímos que a cada quen lle toca unha faena na súa hora e que a nosa é seguir de sementeira.

Entrevista 50 anos con Balbino

Aldegunde Quiñones

Conversa con Xosé Neira Vilas

Xosé Neira Vilas é o autor que regalou aos lectores galegos, alá polo difícil ano 1961, o libro que ía converterse no máis editado e traducido da nosa literatura. Este fenómeno editorial cumpre agora 50 anos e nós quixemos compartir co seu autor esta celebración. De por parte, Neira Vilas, 19 anos despois de que o entrevistáramos para estas mesmas páxinas irimegas, conserva un discurso lúcido e fluído a carón dunha memoria envexable e o bo humor que el considera ingrediente fundamental para vivir.

Ao cumprirse os 50 anos da publicación de *Memorias dun neno labrego* asistimos a un grande interese por esta obra e ata mesmo a adaptou ao teatro Cándido Pazó. Viuse sorprendido por esta situación?

Non, porque o interese mantívose, o que ocorre é que, coma en todos os aniversarios, hai un novo motivo de celebración. Pero é un libro traducido a moitas linguas, que coñece 31 edicións en galego e 7 en castelán. Ade-

Vostede, que tamén foi tradutor, interesouse por esas traducións a outras linguas?

Ao castelán xa o traducín eu e esa foi a versión que, con pequenas adaptacións, saíu tamén en Cuba. Tamén foi ese o texto que hai uns meses sacou a editorial Kalandraka nunha edición preciosa. Das demais traducións xa pouco podo dicir. Na versión ao alemán o lingüista Klaus Bochmann fíxolle unha introdución case tan longa coma o libro; agora ben, como está traducido xa non sei. E o mesmo me ocorre coa versión inglesa, chinesa, a vasca, a catalá e as demais. A que si revisei foi a do portugués, unha boa tradución feita polo amigo Viale Moutinho.

Quero ser auténtico no que digo, sincero no que conto e honrado no que expreso

mais traduciuse ao ruso, ao chinés, ao checo, ao alemán, ao catalán, ao vasco... ata ao asturiano está traducido! O do alemán é curioso, porque forma parte dunha rigorosa colección de literatura universal e foi o único libro de toda a península Ibérica que escolleron. É dicir, veu habendo un interese sostido por este libro, e iso si que foi para min unha sorpresa. Pero eu sempre me acordo do que me dixo Alejo Carpentier: cando un publica un libro é coma o director da función do circo ao dicir “a función vai comezar”. De aí para adiante o libro xa non é dun; é do lector, e pode pasar que dure 15 días ou 50 anos.

E como se explica ese éxito nunha sociedade que cambiou tanto con respecto á que nos describe Balbino?

Eu alégrome de que os nenos de hoxe aínda se sintan medianamente identificados con Balbino, porque a vida, certamente, cambiou moito dende os anos 50. Parece que por referencia de pais e avós aínda lles chega a historia. É un rapaz que conta en primeira persoa a súa vida dunha maneira sinxela e asequible. Talvez por iso siga tendo éxito. Pero tamén se le Tom Sawyer, que ten moitos máis anos e pertence a unha xeografía moito máis allea cá de Balbino.

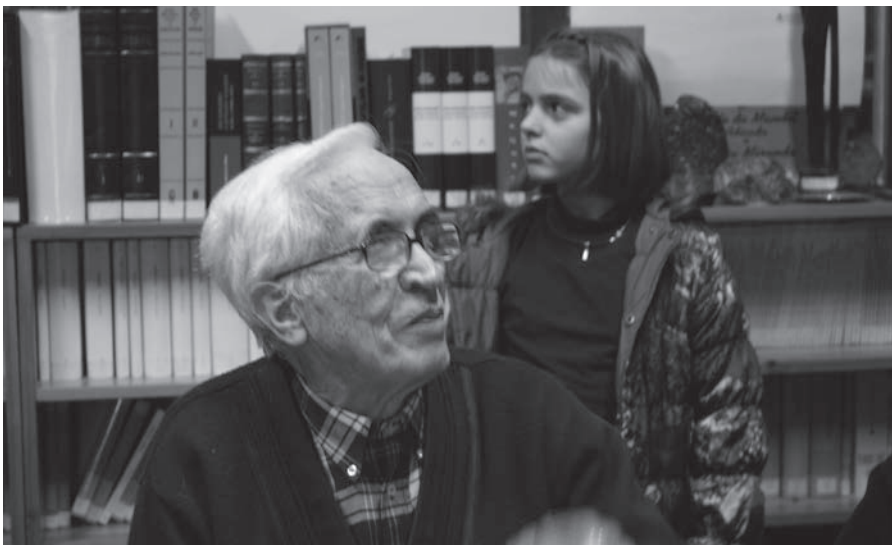
Que lle parece a adaptación teatral que fixo Cándido Pazó?

Moi boa. Eu tiven ocasión de asistir á preestrea e el fai un monólogo de hora e media no que logra manter a atención da xente empregando uns recursos mínimos. É unha adaptación libre na que vai equilibrando o discurso con partes humorísticas.

Memorias ten un protagonista infantil, pero non era un libro pensado para nenos

E non cre que o éxito de *Memorias dun neno labrego* comeu o resto da súa obra?

Iso xa mo dixo Ferrín nunha entrega dun premio en Celanova: parece que só escribiches este libro. E teño libros de máis elaboración como *Aqueles anos do Moncho*, *Querido Tomás*, *A muller de ferro* ou *Remuíño de sombras*...

O PRIMEIRO LIBRO DE LITERATURA XUVENIL EN GALEGO

A historia de Balbino é un libro de literatura infantil?

Ten un protagonista infantil, pero non era un libro pensado para nenos, o que ocorre é que a linguaxe é sinxela e os nenos enténdeno. Tampouco non hai unha fronteira impermeable entre a literatura para nenos e para adultos. Pero os máis novos apropiáronse del e a min paréceme ben. Tamén se apropiaron dos contos de Andersen, que son terribles! Pero claro, a literatura pensada especificamente para nenos e nenas é un fenómeno moi novo. De feito tense dito que *Memorias dun neno labrego* inaugura a literatura infantil e xuvenil en galego.

Si ten outros, porén, escritos para público infantil.

Si, teño libros escritos especificamente para nenos como *Espantallo amigo*, *A marela tarabela*, etc Pero o de Balbino acabou sendo para nenos porque os nenos o escolleron. Non fago ningunha cuestión diso. Simplemente non foi concibido para os máis novos cando saíu á luz no ano 1961, nun momento en que non estaba moi definida no mundo a literatura infantil e xuvenil.

Como foi o proceso de creación de *Memorias dun neno labrego*?

Eu non penso en ningunha técnica ou moda; escribo. Trato de comunicar aquilo que sinto sen reparar no procedemento técnico. A miña muller Anisia e mais eu fixemos a carreira de xornalismo en Bos Aires e alí un profesor díxéranos que non lle pediran orixinalidade a ningún escritor: todos os temas están xa tratados, todas as formas de escribir, xa están experimentadas. Así que o que se pide hoxe a un autor é autenticidade. Eu seguí esa idea e pretendo ser auténtico no que digo, sincero no que conto, honrado no que expreso e dicir a verdade sempre.

O conto é o xénero que máis me gusta

Esa forma de contar apártase un pouco do que aquí en Galicia facían por esa época os integrantes do movemento da Nova Narrativa.

Aínda que teño obras de técnica máis innovadora coma *Remuíño de sombras* nunca fun buscando tal. Busco o molde máis apropiado para o que quero contar, pero non ando pensando na nova nin vella narrativa. Está ben experimentar e ser audaz, pero o único que quixen foi contar cousas. Eu formeime a 12.000 km. de aquí e atopábame noutro ámbito ideolóxico, político, social, con outras inqueanzas e outros modos. Por exemplo eu teño uns criterios sobre o conto que non son os que se consideraban por aquí, debido á miña influencia latinoamericana: os contos cubanos, arxentinos ou brasileiros están máis próximos á lírica. Aquí escribíense contos que en realidade son novelas recortadas. Quen se adiantou 60 anos á técnica moderna do conto foi Rafael Dieste.

Entrevista 50 anos con Balbino

Aldegunde Quiñones

E o conto o xénero no que se atopa máis cómodo?

Si, é o xénero que máis me gusta, moito máis cá novela. De feito, cada capítulo de *Memorias dun neno labrego* pode lerse coma un conto. Outro tanto ocorre con *Aqueles anos do Moncho* e outros.

xa hai de sobra quen a faga porque a maioría de autores e autoras naceron na cidade. Eu son un caso raro, que nacín nunha aldea e de familia pobre. Agora ben, despois vivín 40 anos en dúas grandes cidades coma La Habana e Bos Aires. Daquela faltaba contar as vivencias do mundo rural,

Formeime a 12.000 km. de Galicia, noutro ámbito ideolóxico, político e social

EMIGRACIÓN E MUNDO RURAL

Sempre se dixo que os dous eixos da súa narrativa son a emigración e o mundo rural. Por que se centrou nese dous campos?

Porque cada un escribe do que sabe, do que ten experiencia. Alguén que nacece nunha cidade, aínda que sexa pequena non pode falar das ferramentas, de como se labra unha leira. A experiencia de traballo e a riqueza léxica do campo é moito maior cá dun escritor urbano. E literatura urbana

as que aparecen con Balbino, en *Xente no rodicio*, en *Cartas a Lelo* ou -de maneira simbólica en *A muller de ferro*-. E logo tamén teño narracións de ámbito urbano: *Historias de emigrantes* transcorre en Bos Aires. Tamén é o caso de *Camiño bretemoso* ou *Remuíño de sombras*, unha novela fragmentaria, experimental que ten como protagonista a propia cidade de Bos Aires.

Era ademais unha realidade próxima dada a cantidade de galegos que había alí.

Pois daquela só na cidade de Bos Aires había 400.000 galegos nativos -sen contar os fillos ou netos. A meirande parte de orixe rural, xente que tiña que aprender a cruzar unha rúa, a ir en ascensor, a falar por teléfono, a evitar certas palabras que no castelán de Arxentina teñen outras connotacións e o máis difícil de todo: proletarizarse. Era xente que estaba afeitada a levantarse con noite cando había que sementar pero que cando sentía un bombo na aldea do lado deixaba todo e ía de romería. Alí non; tiñan que fichar a unha hora fixa, saír a outra e traballar en cadea.

A contraluz

María López

Comezamos nova sección adicada ao cinema, ás películas que xa viaxan con nós. Para non complicar a cousa imos limitarnos ás que estean dentro da rede de bibliotecas de bibliotecas de Galicia, por se alguén está interesado en conseguilas. Só se indica a signatura da película que corresponde á Biblioteca Nodal da Coruña. Os que vivades en Lugo, Santiago, Pontevedra, Vigo e Ourense podedes consultar o catálogo e sacalas directamente nas vosas bibliotecas, ou pedilas a onde estean dispoñibles. Ao catálogo accédese dende aquí: <http://www.rbgalicia.org/>

As películas

Para empezar, dúas de Antonioni; pertencen á etapa, os anos sesenta, na que comeza a ser valorado, o cal dálle a posibilidade de rodar con máis liberdade narrativa e visual, e de contar con actores de moita sona (véxase na ficha). As dúas que reseñamos, xunto con unha algo anterior, *La aventura* (1960), adoitan aparecer agrupadas como triloxía porque comparten un estilo cinematográfico nada tradicional no tocante ás tramas, non conclusivas. Os finais abertos son unha especialidade deste director.

O director e as imaxes

En Antonioni (1912-2007) hai un caladoiro de boas imaxes. Esa é a razón de que escollamos dúas películas súas para estrear a sección. E iso é o primeiro que cómpre atribuírle como director. Con boas imaxes queremos dicir planos coidados e limpos, encadres precisos. As imaxes flúen cun ritmo propio, segredo, paralelo ao da montaxe, nun segundo nivel de historia ao que non deberíamos desatender.

“Ningunha paisaxe é tan fermosa coma unha muller”

As películas tratan o amor. Neste caso do que alenta nos pregos da parella. En *La notte* atopámonos cun matrimonio que xa coñeceu tempos mellores, e na outra, *L'eclipse*, con dúas persoas que se deixan pasar pese a atraérense. En ambas o peso recae no personaxe feminino; nos ollos dela descansa a cámara ás veces. Na primeira película, Lidia (Moreau) estraña o amor a carón do seu marido (Mastroianni), un escritor de recente éxito. Durante a presentación do seu último libro, ela foxe ao lugar onde viviran de mozos, un barrio das aforas. É a mellor parte da película, cando se busca nos ollos dos outros

homes, e o director xoga coas formas, coas rúas e o co corpo dela. Con todo, a parte central do filme está ocupada cunha festa que dura a noite toda. É posible que a película estea, nese sentido, descompensada. Na segunda, Vittoria (Vitti) coñece a un corredor de bolsa (a metáfora da incomunicación humana a través das xornadas na Bolsa é intencionada) co que non chega realmente a callar a cousa. O nome do filme fai referencia a esa particularidade das eclipses de deixalo todo en suspenso, e tamén, a súa natureza transitoria. A longa secuencia final afonda nesta idea, amosando o lugar da cita baleiro. Como di Vittoria, “ás veces un anaco de tea, unha agulla, unha febra ou un home son o mesmo”.

O carácter aberto das historias e a posible aleatoriedade no trazado emocional dos personaxes, vese compensado pola solidez do fondo, dos elementos que integran a paisaxe, que en moitos casos ocupan o primeiro plano. Para finalizar, só aconsellarvos que en ambas vos fixedes no mellor cruzamento de pernas visto por estas terras: Monica Vitti, a contraluz.

- *La notte* (A noite), de Antonioni. Italia, 1961. Interpretada por Marcello Mastroianni, Jeanne Moreau, Mónica Vitti.
- Signatura: V-2878
- *L'eclisse* (A eclipse), dirixida por Antonioni. Italia, 1962. Interpretada por Monica Vitti, Alain Delon, Francisco Rabal.
- Signatura: V-3894

Utopía No pasamento de Samuel Ruíz, bispo dos indíxenas

“... Unha vez o Pai Fostler, dominico, foi celebrar unha misa nunha comunidade indíxena. Pedíronlle que agardase un intre antes de celebrala, porque se decataron de que estaban desunidos e que debían recuperar a súa unión. E comezaron a falar uns cos outros, pais cos fillos, mestres cos alumnos, compadres e comadres entre si, amigos e inimigos... e cando remataron, dixeron ao Pai Fostler: ‘Grazas por esperarnos, xa podes continuar a Misa. No entanto, este acto penitencial colectivo durou case que tres días, o que nos dá a idea das exixencias da fe entre os indíxenas. Para nós o acto penitencial é cuestión de cinco minutos e quen sabe se hai consecuencias despois na vida práctica... Para eles non había componendas posibles co que di o Evanxeo: cando vas presentar a túa ofrenda ao Señor, se sabes que teu irmán teu algo contra ti, reconcíliate primeiro con el e despois fai a túa ofrenda”

Samuel Ruíz, *Como me convertiron os indíxenas.*

DA
CORUÑA
DEPUTACION
www.dicoruna.es

EDITA: Asociación A. IRIMIA

FEITO EN PAPEL RECICLADO

MESA DE REDACCIÓN: Daniel López Munoz, Luís Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Manolo G. Turnes, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez. Tlf. 986 10 49 45.

COLABORADORES: Xosé Chao Rego, Victorino Pérez Prieto, Xosé Antón Miguélez, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopena, Gumersindo Campaña, Tareixa Ledo, Moisés Lozano, Clodio González Pérez, Antón Martínez Aneiros, Sara Paz Quiñones, Manuel Pérez Blanco, Xabier Blanco, Bernardo García Cendán, Valentina Formoso Gosende, Celia Castro Ojea, Xerardo Castedo Valbuena, Engracia Vidal, Francisco Xabier Martínez Prieto, Fernando Veiga, Antonio Pinto Antón, Bea Cedrán Vilar, Mariano Guizán Sánchez, Carmen Soto, Rubén Aramburu, Carme Soto, Marisa Vidal e Xan Guillén.

CORRECCIÓN LINGÜÍSTICA: Lidia Campos Chan, Luís Aldegunde.

RECEPCIÓN DE ARTIGOS E COLABORACIÓNS EN: revistairimia@asociacion-irimia.org

SUBSCRICIÓN: Apdo. 296 - 15705 Santiago de Compostela. Telf.: 655 028 253 / subscripciones@asociacion-irimia.org
Ordinaria: 24 Euros. de Apoio: 36 Euros.

PARA ASUNTOS DA ASOCIACIÓN NON RELACIONADOS COA REVISTA: asociacion-irimia@asociacion-irimia.org

CONTA: Caixa Galicia, CC/2091-0349-45-3040005822 - Urbana, nº 8 - Santiago

DEPÓSITO LEGAL: C-1417-81

TIRADA: 1.000 exemplares

DESEÑO E MAQUETACIÓN: Ninfa, Riveiro, Martínez

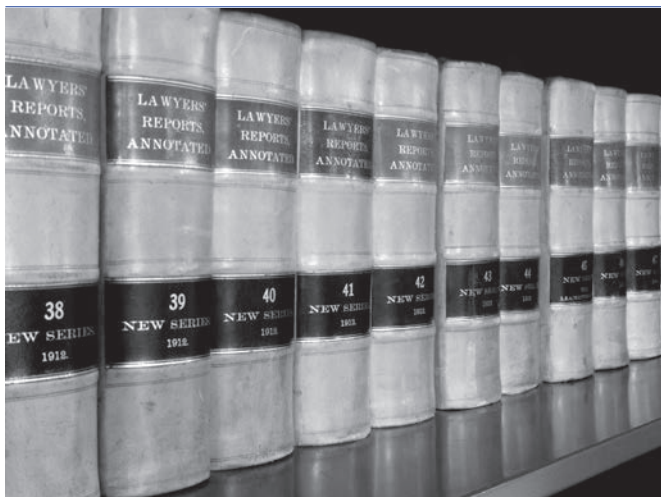
ISSN: 2172-9182

IMPRIME: Artes Gráficas LITONOR S.A.L.

DISTRIBÚE: IMPACTA

EDICIÓN ELECTRÓNICA: <http://www.vieiros.com/canales/26/canal-irimia> / <http://asociacion-irimia.org/revista.xhtml>

Boa Nova

OECONOMÍA

Vivimos en tempos “Legalitas”. Moito aprendemos dos filmes americanos: esvara un na rúa e xa temos unha reclamación xudicial contra o Concello, ou temos unha diferenza de pareceres coa nosa médica, a profesora da nosa filla ou o veciño do quinto e xa recorremos á vía xudicial. Cómpre, por suposto, defendermos os nosos dereitos. Desconfiamos de quen temos ao noso carón, nunca se sabe que é o que nos depara o futuro, por iso non é raro que triunfe iso dun avogado na casa. Pídenche un dedo e levan o brazo enteiro, ou prestas diñeiro a un amigo e perdes o diñeiro e o amigo. E así moitos ditos populares, aí!, esa sabedoría popular que tanto nos aprende. Xa cho dixen, repetirán, tes que aprender dos maiores. Vai ser que Legalistas ten moito da sabedoría popular, mais esta última ten pouco de cristiá, quer dicir, de revolucionaria.

José A. Martínez

A CLAVE

O voso Pai é totalmente bo

Hoxe atopámonos cun texto especialmente denso e difícil, nel Xesús fai unha proposta de actuación conflitiva e a fai dende unha única xustificación: a bondade de Deus.

Nunha sociedade coma a de Xesús, que tiña coma valor central o honor, era difícil comprender o que o mestre estaba a dicir. Non presentar batalla ante a dignidade ofendida ou exercer a xenerosidade mais aló do que cabía esperar, supoñía un ataque as crenzas culturais básicas, que poñían equilibrio nas relacións e xustificaban as fronteiras de status e dignidade que marcaban o lugar de cada quen dentro do grupo de pertenza. Mais se isto era difícil de asimilar para os que escoitaban o mestre, máis o era dicir que ese modo de actuar estaba de acordo co actuar de Deus.

Pensar que a xustiza de Deus estaba por riba dos merecementos, quebraba as expectativas relixiosas dun pobo que se consideraba escollido por Deus entre o resto dos pobos. Non podía ser que o Señor igualase a todos e todas e que a dignidade de fillo ou filla xermolase na acollida e no perdón os inimigos.

Porén no pensamento de Xesús a perfección de Deus deixaba de ser unha cuestión abstracta e ritual, para definirse no amor e no perdón a todos e todas sen distinción. Amar os inimigos/as, renunciar a vinganza e ser, ademais de xenerosos/as gratuítos/as, era máis do que se podía esperar dunha relixión.

Hoxe como naqueles tempos a mexase do mestre segue a desafiar as nosas cativas ideas sobre Deus e desenmascara as nosas xustificacións para poñer límite o amor e o perdón, pero unha vez mais aí están as palabras de Xesús...

Carme Soto

A PALABRA

DOMINGO 20 DE FEBREIRO. 7º DO TEMPO ORDINARIO

Mt 5, 38-48

Naquel tempo dixo Xesús aos seus discípulos: “Tedes ouvido que se vos dixo: *Ollo por ollo e dente por dente*. Mais eu dígovos: non volvades mal por mal. Ao contrario, se alguén che dá un lapote na túa meixela dereita, preséntalle a outra; a quen queira preitear contigo e che leve a túnica, déixalle ir tamén o mantelo: a quen te obrigue a camiñar con el unha milla, acompañao dúas. A quen che pide, dálle; e non te vires de costas a que che pida emprestado. Tedes ouvido que se vos dixo: *Amarás o teu próximo e aborrecerás o teu inimigo*. Mais eu dígovos: amade a vossos inimigos e pregade polos que vos perseguen. Así seredes fillos do voso Pai que está no ceo, que fai saír o sol sobre malos e bos, e chover sobre xustos e inxustos. Porque, se amades a quen vos ama, que recompensa ides ter? Non fan o mesmo os recadadores de impostos? E se saudades soamente a vossos irmánsdeira conversión, e non vos fagades ilusións dicindo entre vós: “Somos fillos de Abrahán”, porque vos aseguro que Deus pode sacar fillos de Abrahán mesmo destas pedras. Xa está a mach, que facedes de máis? Non fan outro tanto os pagáns? Daquela sede bos sen exclusivismos, como o voso Pai celestial é totalmente bo.”

Falando da lingua

Lidia e Valentina

Comezastes o rescate de palabras? Hei!, non pensedes que todas as que non están nos dicionarios non existen (existen!: nós dicímolos), ás veces é que ninguén as recolleu. Queremos dar conta aquí dunha iniciativa da AELG (Asociación de escritores en lingua galega) que se chama: PALABRAS CON MEMORIA, que ten por obxecto recuperar palabras do galego en desuso, ou sexa, en perigo de extinción. E tamén palabras e expresións que non recollen os dicionarios. É unha iniciativa, aberta á sociedade global, que leva en marcha algo máis dun ano e cun moi exitoso resultado. Teñen un blog (<http://palabrasconmemoria.blogaliza.org>) no que informan debidamente do proxecto e desde onde se pode consultar o glosario xa existente que se actualiza mensualmente. Cadaquén pode facer as súas achegas cos “vocábulos que teña arrombados no faio da lembranza” no enderezo palabrasconmemoria@aelg.org ou ben enchendo un formulario que se atopa na páxina do proxecto.

Ah! E os ensinantes teñen unha unidade didáctica para traballar desde a escola co alumnado para localizar aquel vocabulario vivo, ou en deca-

dencia por abuso do castelán, que nunca ten entrada nos dicionarios. Ademais neste momento teñen unha proposta, que poden aproveitar ensinantes, pais, nais, avoas, avós queren facer unha recollida de termos relacionados co noso agro, para axudar ademais a facerlle fronte á globalización. Buscan que entre todos e todas recuperemos o nome dos produtos que nel se daban e quizais se volvan dar. Estaría ben comezar por achegar nomes de castes de froitas, verduras e outros produtos do campo, facer cando se crea necesario unha pequena descrición, resaltar as súas características. Desta maneira axudaríamos ás novas xeracións que non saben o que é unha saborosa camoesa ou un delicioso peruco e en troques coñecen a encerada “red winter” e a insípida “golden” que lles venden no supermercado. Tamén sería interesante, naquelas zonas onde fan (ou facían) tratamentos ou embutidos non comúns da carne do porco ou doutros animais, que busquen, entre os maiores que o recorden, o vocabulario correspondente.

Animádevos! Nós xa mandamos unha palabra: *callobre*. Se queredes saber o significado, visitade a páxina

O Fachineiro da lingua

Eco, eco

Sen dúbida presionado polo calado social do anterior fachineiro, Anxo Lorenzo buliu a dicir que non era o momento de empregar o galego no Senado. Tamén volveu lembrar que a xente desconforme coa actual Política Lingüística debía ler o programa electoral do Partido Popular, esa fonte que deita leite e mel para a nosa lingua. Claro que as declaracións de Lorenzo son tan esperables coma as réplicas dun terremoto e a súa actuación lembra a cabeza dos canciños dos Simca 1200 asentindo nas fochancas polas que se mete o seu condutor; e tan cribles coma as valoracións de Bisbal en política internacional. Xa dixemos que o futuro do galego non está nas bancadas senatoriais, pero tamén sabemos importancia -real e simbólica-

que ten o feito de que se oian “as outras linguas oficiais”. É xusto o contrario das palabras de María Jesús Sainz para xustificar a súa vergoñenta actitude: “Cando exercemos a soberanía nacional é lóxico empregar a lingua común”, que por se non o sabían é o castelán. Conclusión: a outra, a pequeniña, non serve para iso. Agora Lorenzo está demasiado ocupado en poñer o selo do seu departamento en libros que as editoriais lles regalan aos escolares sen reparar se iso se fai nun contexto galegofalante ou non; unha especie de top manta contra librerías e bibliotecas -e de cuestionable eficacia normalizadora. Para alguén que fai de eco da voz do seu amo nunca vai ser o momento do galego.

A.Q.